

RADIONICA ZA ČLANICE ANEMA
**NAPREDAK U POSLOVANJU KROZ
KORIŠĆENJE INTERNETA I ONLINE MEDIJA**

**Online mediji i uloga građanskog
novinarstva**

mr Jelena Surčulija

Beograd, 28.april 2010.

Zajednički imenitelj za:
tradicionalne medije, online medije i
građansko novinarstvo:

Pravo na slobodu izražavanja!

Zaštita prava na slobodu izražavanja

- Medjunarodni mehanizmi zaštite slobode izražavanja:
  - Medjunarodne institucije:
    - Savet Evrope (Konvencije, Preporuke, Deklaracije)
    - Evropski Sud za ljudska prava (i njegove presude)
    - Evropska Unija (Direktive, Konsultacije)
- Domaće zakonodavstvo:
  - Zakon o radiodifuziji
  - Zakon o javnom informisanju
  - Zakon o pristupu informacijama od javnog značaja
  - Zakon o telekomunikacijama
  - Zakon o oglašavanju

Savet Evrope:

www.coe.int/media

- Osnovan je 5. maja 1949. godine u Londonu
- Kao načela koja su osnova istinske demokratije navedena su:
  - Poštovanje ljudskih prava
  - Poštovanje individualnih političkih sloboda
  - Vladavina prava
- **4. novembra 1950. godine u Rimu** trinaest članica SE potpisale su **Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda**
- Evropska konvencija je stupila na snagu **3. septembra 1953. godine**
- Posle pada komunizma u istočnoj Evropi, nastalih rušenjem Berlinskog zida, veliki broj evropskih država priključio se Savetu Evrope
- Danas Savet Evrope broji **47** zemalja članica. Sve zemlje članice SE ujedno su i potpisnice Evropske konvencije o ljudskim pravima.
- Srbija i Crna Gora su postale 45 članica Saveta Evrope 3. maja 2003.

Evropski Sud za ljudska prava

www.echr.coe.int

- Osnovan u Strazburu 1959. god
- Od strane zemalja članica Saveta Evrope
- Sa ciljem da rešava žalbe na osnovu povreda Evropske Konvencije o ljudskim pravima.

Evropska Konvencija o ljudskim pravima

- Uvodi do sada **najpotpuniji sistem zaštite**, oličen u Evropskom sudu za ljudska prava
- Uvodi **mogućnost obraćanja sudu od strane pojedinca**, čime je mogućnost obraćanja međunarodnim telima, do tada rezervisana isključivo za države, proširena i na individue kao aktivno legitimisane učesnike u međunarodno pravnom postupku

Član 10 (1) Evropske Konvencije

- “**Svako** ima pravo na slobodu izražavanja.
- To pravo obuhvata:
  - slobodu mišljenja
  - slobodu dobijanja ili
  - saopštavanja informacija i idejabez mešanja državnih vlasti i bez obzira na granice.
- Ovaj član ne sprečava države da preduzeća u domenu radio-difuzije, filma ili televizije podvrgnu režimu dozvola”.

Član 10 (2) Konvencije

- “Pošto ostvarivanje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto određenim
  - **Formalnostima**
  - **Uslovima**
  - **Ograničenjima**
  - **Sankcijama**

Koje su **propisane zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu** u interesu:

- nacionalne bezbednosti,
- teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti,
- radi sprečavanja nereda i kriminala,
- zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih,
- sprečavanja otkrivanja poverljivih informacija
- ili očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva”.

Sloboda izražavanja se može ograničiti samo:

Kada su tri uslova *istovremeno* ispunjena:

- Da je ograničenje **propisano zakonom**
- Uz **opravdan cilj**
- I da je ograničenje “**neophodno u demokratskom društvu**”

- Ako ovi uslovi nisu ispunjeni, Evropski sud će presuditi da je došlo do povrede člana 10.

Uloga pojedinca u povećanju rejtinga online medija

Blog

- **Weblog** (skraćeno **blog**) je niz hronološki organizovanih unosa koji se prikazuju na web-stranicama.
- Imaju formu dnevnika. Raspravlja se o raznim temama.
- Tipovi unosa mogu varirati po temi, obimu i formatu:
  - Vesti, beleške, rasprave – u tekstualnom formatu
  - Fotografije, skice, grafički radovi (photoblog)
  - Video materijali (vlog)
  - Politički komentari (plog)
  - Audio materijali (podcasting)
  - Adrese (linkovi) ka drugim sadržajima na Internetu.
- Dozvoljeni su komentari.
- Moćan način komunikacije između autora i posetilaca.
- Omogućava da svako bude prisutan na Internetu i to bez tehničkog znanja, bez ikakvog ograničenja.

Blog

- Najčešće definicije:
  - Lični Internet sajt koji je formiran i koji prikazuje periodične postove (komentare, linkove, i sl.) nekog pojedinca ili male grupe autora, obično u vezi sa nekom konkretnom temom.
  - “Blogovanje je pisanje i tačka.” (Robert A. Koks, predsednik Asocijacije medijskih blogera)
- Ako je pisanje - to je oblik slobode izražavanja.
- Ako je blog oblik slobode izražavanja, na blogere se primenjuje član 10 Evropske Konvencije o ljudskim pravima

Prava ali i obaveze “blogera”

- Blog kao pravo na slobodu izražavanja nije apsolutno pravo.
- U zemljama članicama Saveta Evrope, ograničeno je stavom 2 člana 10 ECHR.
- U Americi, blog je zaštićen prvim amandmanom tako da je osnovna pozicija sloboda sopstvenog izražavanja, putem blogovanja, ukoliko je to izabrani način, koje podleže samo ograničenom broju specifičnih, usko definisanih ograničenja “koje potvrđuje informisano i osetljivo sudstvo koje je u stanju da snažno podrži slobodu izražavanja, debatovanja i diskusije o pitanjima od javnog interesa”
(firstamendmentcenter.org)

Bloger vs. novinar

- Istraživanje korisnika Interneta iz 2006 godine pokazala da:
  - 95% korisnika Interneta i 77% onih koji postavljaju komentare nisu sigurni koja su pravila postavljanja
  - 66% onih koji postavljaju komentare nije pročitao uslove
  - Komentari 14% korisnika (a taj broj kod blogera raste na 28%) bili uklonjeni.
  - 42% korisnika Interneta (i 27% blogera) misli da blogeri treba da poštuju iste standarde kao i novinari.
  - Ovo je delom zbog gledišta da nisu svi standardi za novinare dobri (npr. zakoni o kleveti).
  - Neki blogeri misle da njihovi standardi treba da budu viši od novinarskih.
- U istraživanju se navodi da (samo) 46% korisnika i 32% blogera podržava ideju dobrovoljnog Etičkog kodeksa za blogere/postavljene komentare.
- 34% blogera se usprotivilo takvom kodeksu.

Hapšenja blogera

- Od 2003. – 2008. godine 64 pojedinaca koji nemaju veze sa novinskim organizacijama uhapšeno zbog svojih blogerskih aktivnosti (Objavljeno u *Izveštaju o dostupnosti informacija u svetu* Univerziteta u Vašingtonu).
- Izveštaj zaključuje da deluje da su hapšenja blogera u usponu i da su koncentrisanija tokom osetljivih vremena političke nesigurnosti.

Statistika

- U januaru 2008. broj blogova oko 112,8 miliona
- Blogovi su u 2008. godini činili čine 22 od 100 najpopularnijih Internet sajtova u svetu – preko 20% ukupnog broja sajtova!
- Međutim, ovaj broj se odnosi samo na blogosferu na engleskom jeziku.
- Na primer, u istraživanje nije uključeno 72,82 miliona kineskih blogova (koje je prebrojao Kineski centar za informacije o Internet mrežama
- Kada se doda nekoliko desetina miliona blogova na ne-engleskom jeziku dobija se neverovatan broj!

Uloga pojedinca u kreiranju vesti u online i tradicionalnim medijima

---

“Gradjansko novinarstvo” (“Citizen journalism”)

- **Gradjansko novinarstvo:**

“Čin gradjana koji igraju aktivnu ulogu u procesu sakupljanja, izveštavanja, analize i širenja vesti i informacija.”

Gradjansko novinarstvo u uslovima katastrofa

- New York – 9/11 – hiljade blogova
- Cunami – emitovan materijal gradjana
- London - 7/7 – prava ekspanzija!
  - Svi snimci dogadjaja su amaterski
  - Svi svetski web site-ovi su koristili snimke koji su gradjani snimili (najčešće) mobilnim telefonima

Eksplozije u skladištu oružja u Paraćinu

- Počele 19 Oktobra 2006 u 03:45
- Eksplodiralo 3.500 tona eksploziva

Posledice eksplozija:

- Desetine ljudi je povređeno
- Velika materijalna šteta
- Auto put zatvoren nekoliko sati

Gradjani su prvi reagovali – online!

- www.pnforum.net , lokalni Internet forum je u 03:46 imao prvu poruku “Eksplozija na brdu?!”
- www.paracin.com je objavio prve slike u toku noći.

Javni servis i drugi “tradicionalni mediji”

- Objavili su prve vesti tek nekoliko sati nakon eksplozije
- Jutarnji program RTSa je počeo bez zvanične informacije o dešavanjima u Paraćinu
- Čak i kada su emitovane prve informacije, korišćeni su amaterski snimci.

Kako građani mogu da pomognu
da se poboljša poslovanje medija?

Blog

- Ako imate eminentnog blogera iz lokalne sredine koji će redovno pisati na Vašem sajtu i uz to omogućiti posetiocima da komentarišu njegove/njene priloge, time značajno možete podići ugled i posećenost svog web sajta.
- Veća posećenost web sajta će privući veći broj oglašivača.
- Za lokalne sredine je najčešće najvažnije da teme budu od značaja za građane koji žive i rade u tim sredinama ili potiču iz tog mesta (dijaspora)

“Građansko novinarstvo”

- Motivišite građane da baš Vašem mediju pošalju svoj prilog
- Prvi objavite prilog – odmah na Internet stranama a zatim i u redovnim emisijama (radio i/ili televizijskim)
- Iskoristite poslati prilog kao osnovu da istražite priču sa novinarskog aspekta

- Rezultat:
  - Građani će Vaš medij doživljavati kao “svoj”
    - Studio B, jutarnji program
    - B92, “Dopisnici bez granica”
  - Beležićete veću posećenost sajta – građani će početi da dolaze prvo kod Vas da bi pronašli informaciju od lokalnog značaja!
  - Veća posećenost će privući i veći broj oglašivača

Integracija građana u proces kreiranja vesti – neprocenjiva!

Kao i saradnja i razmena materijala između online i tradicionalnih medija